

Kaposi Kiskönyvtár és Papp Árpád kapcsolatáról*

A Kárpát-medencei Irodalmi Társaságok Szövetségének idei, Kaposváron rendezett találkozója szervezőinek mondok először köszönetet, hogy felkérésükkel alkalmat adtak néhány általam fontosnak vélt tény felidezésére. Először a címet kell megmagyaráznom. Az Örökség – Kaposi Kiskönyvtár 47. kötete bizonyára a kezükben van, Papp Árpádról pedig előljáróban annyit, hogy korának, korunknak egyik legkiválóbb költője és műfordítója. A Lakatos István szerkesztette *Hét évszázad magyar verseiben* tizenkét verssel szerepel, *Metszéspontok* című költeményét a legkiválóbb költőtársai – Jannisz Ritszosz, Paolo Santarcangeli, Sz. Woronowicz, Miha Kvilividze, Lawrence Ferlinghetti, Gencso Hrisztov és mások – fordították újjörög, olasz, lengyel, bolgár, orosz és német nyelvre. Prevelakisz-fordításáért megkapta az Athéni Akadémia aranyérmét; itthon először magánkiadásban jelentek meg versei – állandó igazságkeresése, szókimondása miatt később sem rajongott érte a hivatalos irodalompolitika. (A legjobb első kötetért Esterházy Péterrel megosztva neki ítélte díja óta – melyet nem vett át – nem kapott hazai irodalmi elismerést.) Athénben, Palermóban, Rómában ösztöndíjasként, Cipruson és Máltán vendégtanárként dolgozott a hazai és mediterrán kapcsolatok elmélyítése érdekében. Az újjörög irodalom tudósa volt, kandidátusi dolgozatát ebből a témából írta. A Világirodalmi Lexikon újjörög anyagának főmunkatársa, a kaposvári Tánacsics Gimnázium, az Eötvös Collegium, a Balaton Akadémia tanára, címzetes főiskolai tanár, Kaposvár és a szülőfalu: Somogyszaló díszpolgára.

Itt, a Tánacsics Gimnáziumban szólni számomra különösen fontos, hiszen diákélményeim, tanári pályám első tizenkét éve mellett ideköt az is, hogy három nagyobb gyermekünk itt érettségizett, s öregdiákként is bármikor szólítható hazajáró vagyok. Azonban ne áltassuk magunkat, barátaim, az irodalom ma is „a lélek balga fényűzése”, korunk a pénz és a siker elsőbbségét hirdeti – becsapva a fiatalokat is, akik még nem tudják, hogy a legfontosabb dolgok: barátságok, szerelmek, egészség nem vásárolhatók meg. Félmillió ember élhetett Athénben az V. században, de amikor Euripidész megszólalt: mindenki odafigyelt. Ma?

Dante-év volt akkor is. Idén van 750 éve, hogy az itáliai mester született. 1965-ben is ünnepelt a világ, s én Húsvétkor még az Eötvös Collegium küldöttségével járhattam Bologna egyetemének meghívására – 1956 után az első csoportos egyetemi úton – Itáliában: Ravennában és Firenzében, még a nagy árvíz előtt. Augusztus közepén a Kossuth Lajos utcában, a Latinca-székház előtt álltam, kezemben a kölcsönzönből hozott csecsemőmérleggel, amikor régi igazgatóm, Merő Béla megszólított,

* A XIV. KITÁSZ Kaposváron rendezett találkozásán elhangzott előadás szövege.

gratulálva nyáron született fiunkhoz, s elmondta, most kapta a hivatalos értesítést, hogy Papp Árpád tanár úr sikeres aspirantúrapályázata felszabadított egy tanári állást, melyet ezennel felajánl nekem. Örömmel köszöntem meg, s így gyakorlóéveimet alma materemben kezdhettem. Első óráimat Krasznai Lajos és Miklós Endre volt tanáraink értékelték, s a Táncsics Gimnázium gazdag könyvtárának gondozása is a feladatom volt.

Papp Árpáddal – aki ott tanult köztünk és ott járt vizsgázni, s közben olaszból, görögből, később pedig orosz, bolgár és lengyel nyelvből is fordított – naponta beszélgettünk, s természetes volt, hogy irodalmi terveket is szőttünk. Előszót írhattam az *Ezen a tavaszon* című újjörög népköltési fordításairól (a Latinca Megyei Művelődési Központ sokszorosította), az 1956 után megjelent Somogyi Írás utódjaként megjelent Somogyi Szemle megszűnése után pedig irodalmi folyóirat alapításán gondolkodtunk. Az akkor a kaposvári könyvtárban dolgozó Győri László, egyetemi évfolyamtársam, a Kilencek költőcsoportosulás tagja, az *Üljük körül az asztalt* kassági címet javasolta nekünk, amit én is pártoltam, de a megyei döntéshozók, Szita Ferenc könyvtárigazgató főszerkesztő barátunkkal a Somogy nevet közölték (1970–1971-ben jelent meg). Megszüntetés után az újrakezdéshez Várkonyi Imre főszerkesztőnek a Som címet javasoltuk. Külön történet, hogy Papp Árpád *Tengerfenék* című verse és az én, Papp Árpád verseiről írt jegyzetem volt 1971 nyarán a megszüntetés és a szerkesztők elbocsátásának oka, de az új szerkesztőségben Fodor András és Tüskés Tibor éppen a mi személyünkhöz ragaszkodott. Az külön érdekesség, hogy ezeket az 1970–1971-ben kiadott Somogy-számokat nem vállalták azóta sem, s a jelenlegi újrakezdők sem. Megmarad hát helyi irodalomtörténeti adaléknak ez a másfél évfolyam. Pedig ezekben a számokban is megtalálhatók a későbbi és jelenlegi szerzők írásai. A megyei KISZ-bizottság által kiadott *Vaspróba* antológiák is alkalmasak voltak az irodalom, képzőművészet, színház iránt érdeklődők összefogására; a *Metszéspontok* két magánkiadásának előfizetői csapata több száz fős baráti-ismeretségi kört jelentett. Papp Árpád versek százait olvasta el, beszélgetett a szerzőkkel, s a megjelent öt antológia egyikének előszavát írta. 1990 után a kiadási lehetőségek megnyílása a MÁSKOR periodika és könyvsorozat kezdetét jelentette. Varga István, a Somogyország főszerkesztője indította a munkát, s a könyveket Papp Árpáddal az Eötvös Collegiumban én szerkesztettem (Kazantzakis, Gencso Hrisztov, Molnár Tamás, Latin-Amerika-történet, illetve Gyergyai Albert-pályaképvázlat után itt adtuk ki Papp Árpád *Arcok, vallomások az újjörög irodalomból* című kandidátusi dolgozatát a műhelyvita után). (A sorozatot a Balaton Akadémia gondozza; legutóbbi kötetei Andrásfalvy Bertalan és Bárdi László tanulmányai; Kocsis István Báthory István-drámája a 35. kötet.) Papp Árpád indulásától részt vett a Mondat, majd a Búvópatak szerkesztésében is. Hetvenedik születésnapján különszámmal köszöntötték, s itt, Csernák Árpád barátságából, ma is örökös szerkesztő. Az Eötvös Collegiumban tanártársam lett, majd a Balaton Akadémia létrehozásában társam, s haláláig a Balaton Akadémia Könyvek társszerkesztője. A Magyarok Világszövetsége 1989. évi megújításának egyik szervezőjeként, az ötvennégy év szünet után 1992 nyará-

ra összehívott Magyarok III. Világkongresszusa és tucatnyi előrendezvénye szervező főtitkáráként a világban élő magyar írók találkozójának előkészítésére Papp Árpádot kértem fel, amit a Berzsenyi Társaság együttműködésével Keszthelyen, a Festetics-kastélyban tartottunk (Czoma László igazgató volt a házigazdánk). Papp Árpád erről beszámoló füzetet szerkesztett, s ezt a találkozóssorozatot – szerényebb körülmények között – még két évtizedig folytattuk *Laus Pannoniae – Pannonia dicsérete* címmel a Balaton Akadémia szervezésében, három konferenciakötetet is kiadva ezekről. (Papp Árpádra emlékező, XIII. találkozónkon, halálának évfordulóján zártuk le a *Pannonia dicsérete* konferenciasorozatot.) 1992 karácsonya után, Csoóri Sándor elnökségével a Magyarok Világszövetségében megkezdett építkezésünk első állomása volt az elsőként Somogyban Papp Árpád, Andrasofszky Barna és Osváth Ferenc vezetésével létrehozott megyei szervezet. (Andrasofszky Barna Mosdóson alapította 73 fővel a mára világszerte sok száz tagot számláló Magyar Egészségügyi Társaságot.) A Magyarok Világszövetsége Kaposváron tartotta első vidékre kihelyezett ülését a városi közgyűlés, illetve Szabados Péter polgármester a tanítvány és jó barát, Szita Károly alpolgármester és Kéki Zoltán jegyző vendégeként, s ekkor indítottuk el hárman Papp Árpáddal és Szili Ferencsel Az ÖRÖKSÉG – Kaposi Kiskönyvtár sorozatot, melynek első 47 kötete már megjelent, és előkészítettük az 50., repertóriumkötetet is.) Papp Árpád halálakor a szerkesztésbe bevont Rosta Istvánra bíztuk a következő 50 kötet szerkesztésének szervezését, irányítását, és Szili Ferencsel együtt én is visszavonulok. Az Örökség sorozatcímet ekkor választotta Fekete Gyula a Tricolor Kiadó élő nagy íróink életmű-válogatásának sorozatához, Papp Árpád ezért jelezte már az alcímben, hogy Kaposi Kiskönyvtár. Csoóri Sándor, a magyar vezetők kaposvári találkozójának másnapján a Kapos szálló reggeliző asztalánál nevezte találkozóinkat a második elefántlépésnek (a DUNA TV létrehozása volt az első), amikor Budapestről kiszabadultunk, s ezt követte, amikor Nagyváradon tartottuk elnökségi ülésünket, Tőkés László püspök tanácsstermében, melynek szünetében a kaposvári vezetők – Szabados Péter polgármester, Szili Ferenc kulturális tanácsnok és Papp Árpád – bemutatták *A határokon túli magyarok és a Haza* című első ÖRÖKSÉG-könyvünket. Ezután jöttek a Magyarok Világszövetsége elnökségének kihelyezett ülései: Pécs, Eszék–Haraszti, Nyíregyháza, Ungvár, Szabadka, Debrecen, Sopron, Bécs... Papp Árpád Csoóri Sándor felkérésére összeállította, a Balaton Akadémia pedig kiadta a *Magyarok Bibliáját*, melyet a Szent György-könyvek nyitódarabjaként jelentettünk újra, a közben gyarapodott az Örökség-kötetek száma is.

Varga Róbert könyvtárigazgató irodájában, majd a Városházán, a kiadó várost képviselő Kéki Zoltán irodájában tartottuk évi két-három alkalommal szerkesztőbizottsági találkozóinkat, s a könyvbemutatókon – legtöbbször a Megyei Könyvtárban – átlag 50–60 olvasónkkal, barátunkkal.

A repertórium bizonyítani fogja azt a szerteágazó figyelmet, melyet az irodalom, néprajz, történelem, nyelvészet terén született somogyi értékekre, önéletírásokra fordítottunk. Papp Árpád nemcsak szerkesztőként, hanem saját kötetekkel is

szerepel a sorozatban, melynek legnagyobb vállalkozása a „*Nem sokaság...*” szépirodalmi antológia két kötete.

Miután a Magyarok Világszövetsége meghasadt, s mi, akik nem akartunk a civakodásokban részt venni, a Százak Tanácsa tagjaiként igyekeztünk mindig elmondani véleményünket a nemzet sorsát szerintünk meghatározó kérdésekről. Papp Árpád a Százak Tanácsa ülésein, a Balaton Akadémia és a Búvópatak rendezvényein, illetve Kaposvár díszpolgáraként hivatalos fórumkon is ugyanazt mondta, mint az Eötvös Collegium tanáraként, az ELTE óraadójaként, vagy a Balaton Akadémia diákjainak. És mi mindnyájan tudtuk, hogy Plutarkhosz szavai nem pusztán irodalom a számára, hanem élet-példát is jelentenek, példát, amely annyira hiányzik korunkban: „Az erény kis helyeken is gyökeret verhet. Raktam itt egy kis tüzet, fényét, melegét, szívesen megosztom másokkal is. Azért nem megyek el innen, hogy a kisváros, nehogy még kisebb legyen...”

Papp Árpádtól tanultam, hogy a görögök szerint a nagy emberek barátsága az istenek ritka ajándéka. Büszke vagyok, hogy barátja lehettem, boldog, hogy legjobb barátomnak tudhattam fél évszázadon át, immár örökre. Hiányzik figyelő tekintete, az alapkérdésekre koncentráló gondolkodása. Szókratész óta tudjuk: „...a vizsgálódások nélküli élet nem embernek való élet” (Platón: *Szókratész védőbeszéde*, XXVIII. rész), s érzem a felelősséget, jól sáfarkodunk-e ránk hagyott szellemi örökségével. A neki oly kedves, „meg nem alkuvó” Nikosz Kazantzakis szavaival: „Mélyértelmű emberi kötelességünk nem az, hogy megfejtjük és megvilágosítsuk Isten útjának ritmusát, hanem, hogy hozzá igazítsuk, ahogy futja erőnkből, parányi, múlandó életünk ritmusát... Mert csak ekként sikerül nekünk halandóknak elérnünk valami örökkévalót, ha társul szegődünk a Halhatatlanhoz, ha munkatársai leszünk...” (*Aszkézis*).

Köszönöm a figyelmüket, megtisztelt, hogy szólhattam ezekről a nekem oly kedves örökségekről...